

Konference
“Sociālā darba
profesijas attīstība”

2020. gada 30.
oktobris

Terminoloģijas attīstība sociālā darba profesijā: tendences pasaulē un Latvijā

Baiba Bela, Līga Rasnača, Vita Roga-
Wiles, Aiga Romane-Meiere, Ieva Ozola

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

☐ **VALODA VEIDO IETVARU PRAKSEI**

- ☐ Ne tikai prasmes un kompetence ir tā, kas raksturo kādas jomas profesionāli, bet arī zināšanas, kas formulētas valodā
- ☐ Nozares terminoloģija un diskursi veido gan profesionālo identitāti, gan profesionālo zināšanu kopumu
- ☐ Sociālais darbs kā profesija ir nepārtrauktā attīstībā, līdz ar to mainās un attīstās arī lietotā valoda
- ☐ Sociālā darba starptautiskā attīstība un terminoloģijas saskaņošanās notiek galvenokārt angļu valodā

Sociālā darba terminoloģija vārdnīca

Tiek izstrādāta ar Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu Labklājības ministrijas īstenotā projekta Nr. 9.2.1.1/15/I/001 “Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās” aktivitātes 16.4. “Metodiskā atbalsta nodrošināšana sociālā darba speciālistiem, tai skaitā periodisko izdevumu izdošana par sociālā darba aktualitātēm un sociālā darba terminoloģijas vārdnīcas un grāmatas izstrāde par sociālā darba teorijām un metodēm.”

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

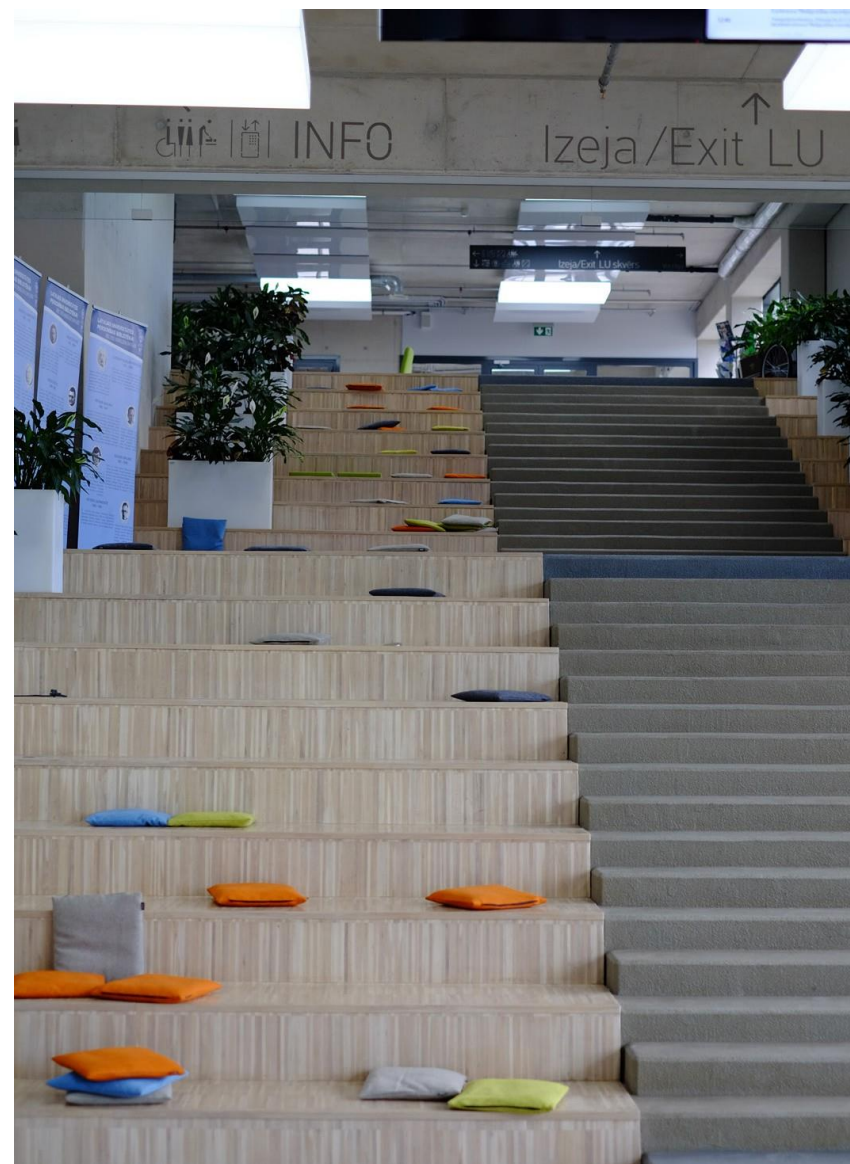
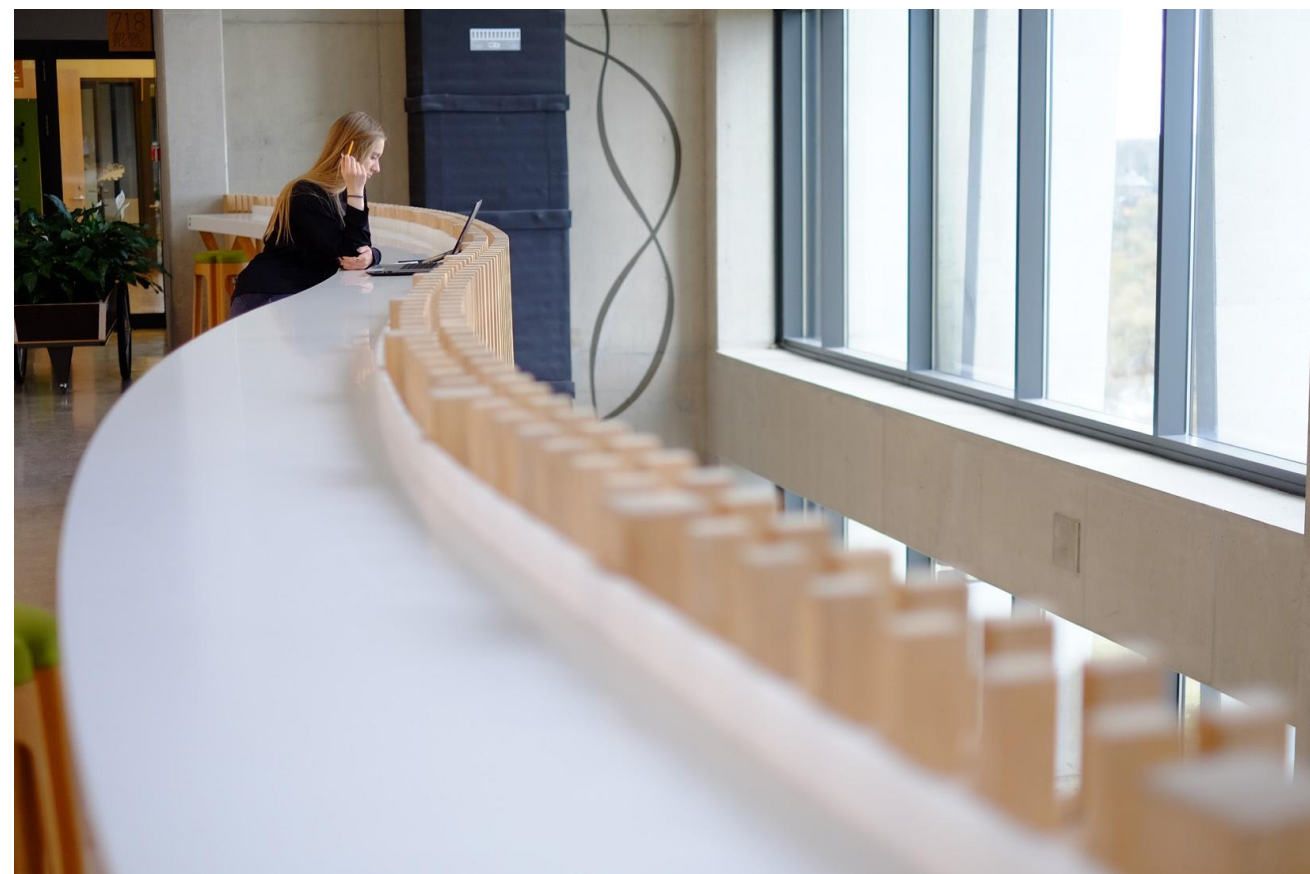
LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

☐ Trīs būtiskākas tendences pasaulē:

- 1) grūtības atrast vienotu izpratni par terminiem
- 2) jaunu terminu ienākšana saistībā ar jaunu pieeju attīstību profesijā
- 3) nediskriminējošas terminoloģijas attīstība

☐ Latvijā terminoloģijas attīstībā vēl nāk klāt :

- 4) tulkošanas grūtības – kā saskaņot starptautiskā sociālā darba teorijā un praksē angļu valodā lietotos jēdzienus ar Latvijā lietoto terminoloģiju un latviešu valodas vārdu krājumu
- 5) terminoloģijas atšķirības un saskaņošanas iespējas normatīvajā regulējumā un profesionālajā praksē

Terminoloģijas
attīstības
tendences
sociālā darba
starptautiskajā
praksē
anglosakšu
tradīcijā

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

❑ Sociālā darba terminoloģija angļu valodā

atšķiras dažādās valstīs un mainās laika gaitā

ASV, Apvienotajā karalistē, Jaunzēlandē, Austrālijā terminu lietojums atšķiras. Kā arī terminoloģija angļu valodā attīstās un mainās laika gaitā.

Turklāt Latvijā terminoloģijas attīstību ietekmē pieejamā starptautiskā sociālā darba literatūra un dažādu valstu tradīcijas sociālajā darbā (piem., Skandināvijas valstīs tās var atšķirties no anglosakšu)

❑ CASE WORK – DARBS AR GADĪJUMU

Lieto dažādās nozīmēs – apzīmē gan vispārīgo praksi darbā ar indivīdu un ģimeni, gan psihosociālo praksi

Terminu vienota
izpratne sociālajā
darbā
anglosakšu
tradīcijā

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

❑ SOCIAL WORK APPROACH - PIEEJA SOCIĀLAJĀ DARBĀ

- Mērķtiecīgi atlasītu teoriju vai teorētiskā skatījuma ietvars veidam, kā tiek veikts sociālais darbs jebkurā no prakses līmeņiem (makro, mezo, mikro).
- Var ietvert arī sociālā darbinieka subjektīvās vērtības, principus, skatījumu un var nenozīmēt konkrētas teorijas un metožu pielietojumu
- Bieži tiek lietots līdzīgi jēdzienam “perspektīva”, kas vairāk norāda uz noteiktu skatpunktu, piem., pakalpojuma plānošanā, mērķa grupas izpētē vai sociālā darba praksē (piem., biopsihosociālā, feministiskā u. c. pieeja jeb perspektīva).
- Dažkārt ieto arī kā analogu jēdzienam “sociālā darba teorija” (piem., strādāt kognitīvi biheiviorālā, uz pierādījumiem balstītā pieejā jeb balstoties uz attiecīgo teoriju).
- Var tikt attiecināts arī uz noteiktu klientu mērķgrupu (piem., uz bērnu vērstā pieeja, uz ģimeni vērstā pieeja)

Terminu vienota
izpratne sociālajā
darbā
anglosakšu
tradīcijā

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Parādās jauni termini saistībā ar dzīvi digitālajā vidē, kurā veidojas virkne jaunu sociālu problēmu, kā arī jauni digitāli risinājumi sociālā darba praksē

❑ CYBER-BULLING – KIBERBULINGS

❑ ONLINE SUPERVISION – TIEŠSAISTES
SUPERVĪZIJA

Attīstās jaunas pieejas, jaunu pakalpojumu sniegšanas veidi, kuriem pagaidām nav tulkojuma

❑ ADVENTURE TRAINING - ?

Jauni termini
saistībā ar jaunu
pieeju attīstību
profesijā

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

❑ CLIENT - KLIENTS

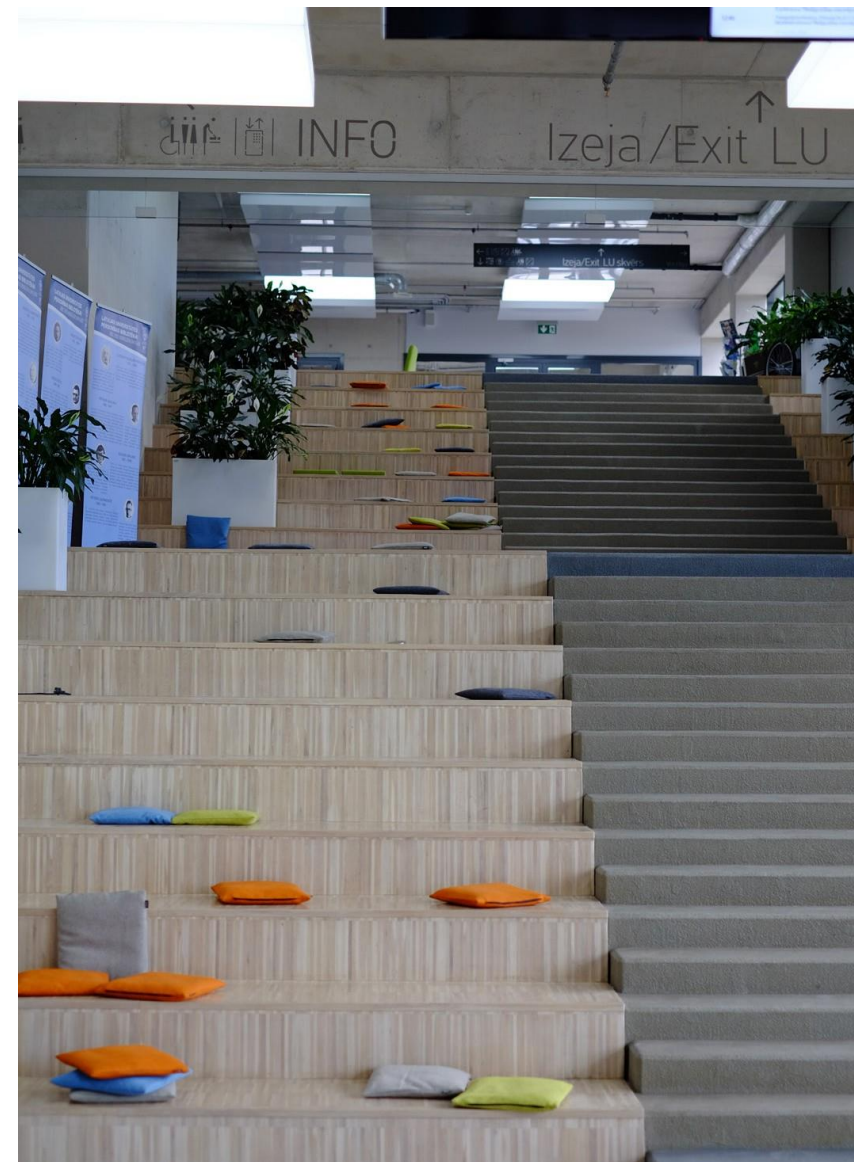
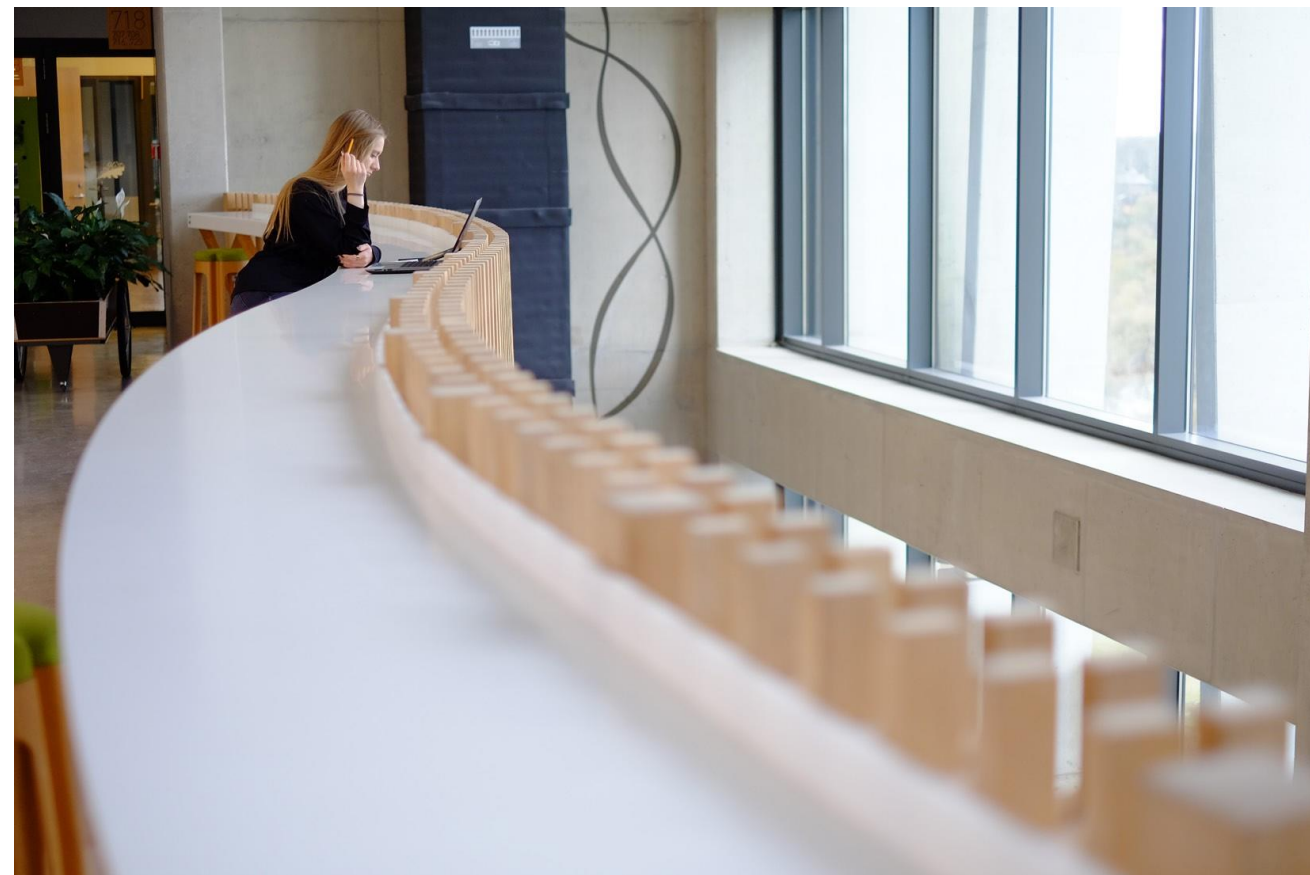
- Sociālajā darbā jēdziens tiek izmantots kopš 20. gs. sākuma, uzsverot cieņpilnu attieksmi pret indivīdu
- Jēdziens «klients» tiek kritizēts dēļ saistības ar patērniecības pieeju un tajā ietvertajām varas attiecībām, kas uzsver pakalpojuma saņēmēja pasivitāti un pretnostata ekspertu pakalpojuma saņēmējam
- Apvienotajā karalistē ir pierasts lietot «klients» un «pakalpojuma saņēmējs» (*service user*) kā sinonīmus. Kamēr Skandināvu sociālā darba tradīcijā «pakalpojuma saņēmējs» netiek plaši lietots un «*user*» tiek uzlūkots kā problemātisks, sevišķi attiecībā uz nebrīvprātīgiem klientiem un bērniem, kurus nošķir no vecākiem (Hubner, 2013)
- Te ir svarīga diskusija par nozīmi, kas šim jēdzienam tiek piešķirta

Nediskriminējošas
terminoloģijas
attīstība:
starptautiski

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Terminoloģijas jautājumi specifiski Latvijā

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

❑ RESILIENCE – RESILIENCE

Pastāv vairāk kā 7 tulkojuma varianti dažādās nozarēs un dokumentos: dzīvesspēks, dzīvesspars, psiholoģiskā noturība, drošumspēja, sociālā elastība, izturētspēja, dzīvotspēja, stiprināta pretestība

❑ SUPERVISOR – SUPERVIZORS

Psihologi tulko kā pārraugis un pārraudzība, turklāt tulkojums nostiprināts likumā. Akadēmisko terminu datu bāzē ar šādu nozīmi nav atrodamas. Sociālajā darbā tiek lietots burtiskais pārcēlums no angļu valodas

Tulkošanas
grūtības – kā
saskaņot
starptautiskā
sociālā darba
teorijā un praksē
angļu valodā
lietotos jēdzienus
ar Latvijā lietoto
terminoloģiju un
latviešu valodas
vārdu krājumu

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

❑ **EMPOWERMENT - ?**

Pastāv dažādi tulkojumi – spējināšana, iespējošana, rīcībspēja. Jēdziena iedeja ir palielināt cilvēku spēju risnāt savu dzīvi saviem spēkiem. Fokuss ir uz varu un attiecībām ar ārējo vidi – kopienu, institūcijām. Varētu tulkot arī saistībā ar varu vai spēku, bet latviski tas saplūst ar «strenght perspective» (piem., spēcināšana)

❑ **STRENGH PERSPECTIVE – SPĒKA PERSPEKTĪVA**

Sākotnējā nozīme ir saistīta ar cilvēka stiprajām pusēm. Lieto arī kā spēka pieeja, spēka teorija (gan angiski, gan latviski). Fokuss ir uz iekšējā spēka attīstīšanu. Tulkojot jānošķir atšķirība no «empowerment». Problēma, ka arī literatūrā angļu valodā šie jēdzieni nav pilnīgi skaidri nošķirti un uzmanīgi jāseko līdz jēdziena lietojuma kontekstam

Tulkošanas
grūtības – kā
saskaņot
starptautiskā
sociālā darba
teorijā un praksē
angļu valodā
lietotos jēdzienus
ar Latvijā lietoto
terminoloģiju un
latviešu valodas
vārdu krājumu

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

❑ PERSONA v.s. INDIVĪDS, CILVĒKS

- «Persona» parasti tiek lietots likumā un MK noteikumos, sociālo zinātņu un sociālā darba literatūrā parasti lieto «indivīds», humānistiskajā pieejā un ikdienā saka «cilvēks».
- Vārdnīcā nebūtu jālieto juridiskā valoda, bet nozares terminoloģija

Terminoloģijas
atšķirības un
saskaņošanas
iespējas
normatīvajā
regulējumā un
profesionālajā
praksē

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

❑ SOCIĀLĀS REHABILITĀCIJAS PLĀNS v.s. SOCIĀLĀ DARBA INTERVENCE

- Problēma ir tāda, ka normatīvajā regulējumā tiek lietots «sociālās rehabilitācijas plāns», kas formulējumā ietver tikai sociālā rehabilitētāja darbību, bet neietver sociālā darba procesu
- Sociālajam darbiniekam tagad jāraksta «Sociālās rehabilitācijas plāns», kas pēc būtības ir intervences plāns, kas ietver aprakstu par sociālā darbinieka veiktu intervenci
- Šobrīd jēdziens nonivelē sociālā darba procesu un profesionālo identitāti. Sociālais darbs ir ārpus lietotā jēdziena
- Būtu nepieciešama diskusija par sociālā darba procesa terminu lietošanu normatīvajos aktos un institucionālajā vidē (dokumentācijā)

Terminoloģijas
atšķirības un
saskaņošanas
iespējas
normatīvajā
regulējumā un
profesionālajā
praksē

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

❑ MANDATED CLIENT - ?

- Jēdziens tiek lietots institucionālā vidē, norādot uz klienta formālo statusu attiecībā pret sociālo darbinieku. Jēdziens nozīmē, ka valsts ir deleģējusi sociālajam darbiniekam noteiktas funkcijas, kas jāveic neatkarīgi no klienta motivācijas
- Piedāvājām tulkojumu «nozīmētais klients», lai iezvietotu praksē lietoto «obligātais klients», kas nav starptautiski lietots, turklāt nozīmes līmenī liek domāt par klienta motivācijas trūkumu
- Jēdziena tulkojums saņēma kritiku. Norīkots, apstiprināts, deleģēts?
- Ja turpinām lietot «obligātais klients», tad ir precīzi jādefinē jēdziena nozīme un pielietojums
- Šobrīd saplūst ar jēdzienu «nebrīvprātīgs klients»

Nediskriminējošas
terminoloģijas
attīstība: Latvijā

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

TERMINI, KAS SAPLUDINA PROBLĒMU UN CILVĒKU

☐ **Nelabvēlīga ģimene**

Stigmatizējošs jēdziens, kas piešķir negatīvu nozīmi cilvēkiem ar konkrētām problēmām

☐ **Varmāka**

Stigmatizējošs jēdziens, kas identificē cilvēku ar viņa veikto darbību. Korektāk lietot «vardarbības veicējs»

☐ **Invalids**

Stigmatizējošs jēdziens, kas pasludina cilvēku par nederīgu un nevarīgu, identificē cilvēku ar funkcijas trūkumu

Nediskriminējošas
terminoloģijas
attīstība:
NEVĀRDI

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

PALDIES!

